

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ • ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ • ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΜΝΗΜΕΙΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ & ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

**ΤΑ ΑΡΧΕΙΑΚΑ
ΤΕΚΜΗΡΙΑ
ΜΙΛΟΥΝ...
ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ**

(ΠΡΩΤΟ ΜΙΣΟ 20ΟΥ ΑΙΩΝΑ)

Επιγραφικό Μουσείο

19.11.2021

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΜΝΗΜΕΙΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΩΝ
σας προσκαλεί στην

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ
**ΤΑ ΑΡΧΕΙΑΚΑ
ΤΕΚΜΗΡΙΑ ΜΙΛΟΥΝ...
ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ**

(ΠΡΩΤΟ ΜΙΣΟ 20ου ΑΙΩΝΑ)

την Παρασκευή **19** Νοεμβρίου 2021
και ώρα 10.00 π.μ.,
στο **Επιγραφικό Μουσείο**
επί της οδού Τοσίτσα 1

Λόγω των υγειονομικών πρωτοκόλλων που επιβάλλουν περιορισμένο αριθμό συμμετεχόντων με φυσική παρουσία, οι εργασίες της Συνάντησης θα μεταδοθούν και διαδικτυακά.

Για τη διαδικτυακή παρακολούθηση της Συνάντησης είναι απαραίτητη η έγκαιρη εγγραφή σας στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://us06web.zoom.us/meeting/register/tZlufuitrz0vG9yyFfKNZ2NTgl6zDLVaXwNq>

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΟΜΙΛΗΤΩΝ

► BRANDT ΚΑΘΑΡΙΝΑ

Αρχαιολόγος

Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Αθηνών (DAI)

Φειδίου 1, Αθήνα 10678

katharina.brandt@dainst.de

► ΚΑΚΙΣΣΙΣ ΑΜΑΛΙΑ

Archivist, British School at Athens

52 Souedias St, 10676 Athens, Greece

archive@bsa.asc.uk

► ΚΑΝΚΕΛΕΙΤ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

Επιστημονική Συνεργάτης, Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου/

Κέντρο Νέου Ελληνισμού (CeMoG)

Hannoversche Straße 1, 10115 Berlin

kankeleit@gmx.de

► MORGAN CATHERINE

Professor of Classics and Archaeology, University of Oxford

All Souls College, Oxford OX1 4AL, UK.

catherine.morgan@all-souls.ox.ac.uk

► SPORN ΚΑΤΙΑ

Διευθύντρια του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αθηνών (DAI)

Φειδίου 1, 10678 Αθήνα

katja.sporn@dainst.de

► ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ ΜΑΡΙΑ

Ιστορικός – Αρχαιολόγος, Μουσείο Μπενάκη

Εμ. Μπενάκη 38 και Στ. Δέλια, Κηφισιά 145 61

dimitriadou@benaki.gr - mdimitriadou68@hotmail.com

► ΚΟΚΚΙΝΙΔΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ

Αρχαιολόγος, Εκπαιδευτικός

Αγγέλου Καμινάρη 6, 57019 Νέοι Επιβάτιες Θεσσαλονίκης

dimkokki@otenet.gr

► ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ ΜΑΡΙΑΝΝΑ

Αρχαιολόγος, Επιστημονική συνεργάτης, Cotsen Institute of Archaeology at UCLA

1748 Orangewood Lane, Arcadia, Ca 91006, USA

marianna@g.ucla.edu

► ΠΑΠΟΥΛΑΚΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ

Αρχαιολόγος

Τμήμα Διαχείρισης Ιστορικού Αρχείου Αρχαιοτήτων

και Ανασπλώσεων/ ΔΔΕΑΜ /ΥΠΠΟΑ

Ψαρομυλίκου 22, Αθήνα 105 53

aparoulakou@culture.gr

► ΦΛΩΡΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Αρχαιολόγος- Ανεξάρτητη Ερευνήτρια

Απισούς 6, 151 24 Μαρούσι

vivflorou@gmail.com - vasiliki.florou@alpha.gr

► ΦΡΑΓΚΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ ΣΟΦΙΑ

Αρχαιολόγος

Τμήμα Διαχείρισης Ιστορικού Αρχείου

Αρχαιοτήτων και Ανασπλώσεων/ ΔΔΕΑΜ /ΥΠΠΟΑ

Ψαρομυλίκου 22, 105 53 Αθήνα

sfragouloupoulou.culture.gr

► ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΘΗΝΑ

Αρχαιολόγος

Προϊσταμένη του Τμήματος Διαχείρισης Ιστορικού Αρχείου

Αρχαιοτήτων και Ανασπλώσεων/ ΔΔΕΑΜ /ΥΠΠΟΑ

Ψαρομυλίκου 22, Αθήνα 105 53

achatzidimitriou@culture.gr - achatzidi63@gmail.com

► ΧΙΔΙΡΟΓΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

Αρχαιολόγος

Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

28ης Οκτωβρίου 44, Αθήνα 106 82

mchidiroglou@culture.gr - mariachidiroglou@gmail.com

09.30 Εγγραφή συνέδρων

10.00 Έναρξη της Συνάντησης - Χαιρετισμοί

10.30-11.30

1η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΟΚΚΙΝΙΔΟΥ (Αρχαιολόγος - Εκπαιδευτικός)
*Γυναίκες διαδρομές στην ελληνική αρχαιολογία:
η ανάκτηση και η διατήρηση της μνήμης*

ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ (Επιστημονική Συνεργάτης,
Cotsen Institute of Archaeology at UCLA)
*Η «αρχαιολογία των κυριών». Κείμενα, (υπο)κείμενα
και (μεια)κείμενα αρχαιολογικού λόγου*

ΑΘΗΝΑ ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ (Αρχαιολόγος,
Προϊσταμένη ΤΔΙΑΑΑ*)
*Οι μρώτες Ελληνίδες οκαμινείς επί τω έργω: αναδί-
φηση σε αρχειακά τεκμήρια*

Σ Υ Ζ Η Τ Η Σ Η

11.30 - 12.00 Διάλειμμα - Καφές

12.00-13.30

2η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

ΣΟΦΙΑ ΦΡΑΓΚΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ (Αρχαιολόγος, ΤΔΙΑΑΑ*)
*Η Σέμνη Παλασηνυρίδη-Καρούζου στο Εθνικό
Αρχαιολογικό Μουσείο τον Μεσοπόλεμο.
Η ρητορική της αισθητικής και το αίτημα
για εμποιημνικότητα*

ΜΑΡΙΑ ΧΙΔΙΡΟΓΛΟΥ (Αρχαιολόγος, Εθνικό
Αρχαιολογικό Μουσείο)
*Μαμές στο έργο των γυναικών αρχαιολόγων της
Ελλάδας μέσα από το φωτογραφικό Αρχείο του
Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου*

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ ΠΑΠΟΥΛΑΚΟΥ (Αρχαιολόγος, ΤΔΙΑΑΑ*)
*Βενετία Κόπια. Η συμβολή της μρώτης γυναίκα
βυζαντινολόγου στην αναιρομή των παραδοσιακών
σιερεοσύμων*

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΦΛΩΡΟΥ (Αρχαιολόγος - Ανεξάρτητη
ερευνήτρια)

*“Υπάρχουν γυναίκες ακροκέραμα ανάμεσα στις
άλλες”. Η συμβολή της Άννας Αμοισολάκι στην
εμιοτήμη*

Σ Υ Ζ Η Τ Η Σ Η

13.30-14.30 Διάλειμμα - Ελαφρύ Γεύμα

14.30- 16.30

3η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

ΜΑΡΙΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ (Ιστορικός -Αρχειονόμος,
Μουσείο Μπενάκη)
*Εύα Palmer Σικελιανού. Μία Γυναίκα στις
μαρυφές της Αρχαιολογίας*

ΚΑΤΗΡΙΝΑ BRANDT (Αρχαιολόγος, Γερμανικό
Αρχαιολογικό Ινστιτούτο) – ΚΑΙΤΑ SPÖRN (Διευθύντρια,
Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο)
*Γερμανίδες στην ελληνική αρχαιολογία ως τον
Β' Παγκόσμιο Πόλεμο*

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΚΑΝΚΕΛΕΙΤ (Επιστημονική Συνεργάτης,
Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου)
Η Elisabeth Jastrow και η Berta Segall στην Αθήνα

Διάλειμμα - Καφέ

ΑΜΑΛΙΑ ΚΑΚΙΣΣΙΣ (Αρχειονόμος, Βρετανική Σχολή
Αθηνών)
*Winifred Lamb at the British School at Athens:
the imprint of British women in Greek Archaeology*

CATHERINE MORGAN (Καθηγήτρια Αρχαιολογίας,
Πανεπιστήμιο Οξφόρδης)
*From Macedonia to Ithaca: the work of Sylvia
Benton in Greece of the 1930s*

Σ Υ Ζ Η Τ Η Σ Η

16.30-17.30 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΚΛΕΙΣΙΜΟΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ

Η Hetty Goldman
στο Αρχαιολογικό Μουσείο
Θήβας ίσως το 1935
(ευγενική παραχώρηση
των Αρχείων του Bryn
Mawr College).

ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΟΚΚΙΝΙΔΟΥ

ΓΥΝΑΙΚΕΙΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ: Η ΑΝΑΚΤΗΣΗ ΚΑΙ Η ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ

Οι γυναίκες υπήρξαν παρούσες ήδη από το προεπιστημονικό στάδιο της αρχαιολογίας και ο ρόλος τους στον μετασχηματισμό της σε διακριτό γνωστικό πεδίο πολύ σημαντικότερος από ό,τι πιστευόταν μέχρι πρόσφατα. Μια σειρά γυναικείων γενεαλογιών έχει αρχίσει να συγκροτείται στη διεθνή βιβλιογραφία, καθώς αγνοημένες πρωτοπόρες ανασύρονται από τη λήθη, ενώ επανεκτιμάται το έργο άλλων, περισσότερο γνωστών ερευνητριών, παλαιότερων ή μεταγενέστερων. Το εγχείρημα ιστορικής αποκατάστασης περιλαμβάνει και αξιόλογο αριθμό μελετών που αφορούν τις ξένες αρχαιολόγους στην Ελλάδα, ιδιαίτερα τις Αμερικανίδες και τις Βρετανίδες. Αντίθετα η ελληνική συμβολή στη μεταφορά των γυναικείων ονομάτων από τις υποσημειώσεις στο βασικό κείμενο της αρχαιολογικής ιστοριογραφίας παραμένει πενιχρή (όπως άλλωστε παραμένει πενιχρή και σε ό,τι αφορά τις φεμινιστικές ερμηνείες των ίδιων των υλικών καταλοίπων), παρά την ισχυρή αριθμητική υπεροχή των γυναικών στον κλάδο, κατά πρώτο λόγο στην Αρχαιολογική Υπηρεσία. Στην παρούσα ανακοίνωση αναζητούνται οι αιτίες αυτής της ερευνητικής υστέρησης και διατυπώνονται ορισμένες προτάσεις, οι οποίες, με αφητηρία «αόρατες» μικροϊστορίες (βιογραφίες, προφορικές μαρτυρίες), θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην ορατή, μεγάλη εικόνα, στη μακροϊστορία των Ελληνίδων αρχαιολόγων.

ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

Η «ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ».
ΚΕΙΜΕΝΑ, (ΥΠΟ)ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ
(ΜΕΤΑ)ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Τις τελευταίες δεκαετίες το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τις γυναίκες στην αρχαιολογία οδηγεί στην ανακάλυψη αφανών πρωτοπόρων και στην επανεκτίμηση της συμβολής άλλων, λιγότερο αφανών, ώστε να αναθεωρεί την κατεστημένη «αρχαιολογία των κυριών», δηλαδή την αρχαιολογία που ιστόρησαν άνδρες και (κατά μεγάλο μέρος) για άνδρες. Μια εναλλακτική (πρωτο)ιστορία του κλάδου ενέχει τη δυναμική εξέλιξη σε μια πληρέστερη «αρχαιολογία των κυριών», η οποία θα αναδεικνύει τις γυναίκες ως παραγωγούς και φορείς του αρχαιολογικού λόγου στο πλαίσιο των ιστορικών και επιστημολογικών συνθηκών κάθε γενιάς (κοινωνικοπολιτικά συμφραζόμενα, ιδεολογικά ρεύματα, επιστημονικές θεωρίες και μέθοδοι, φεμινιστικές επιδράσεις, εκπαίδευση, αλλά και προσωπικές διαδρομές των μελετωμένων).

Η μακρόχρονη παραγνώριση ή αποσιώπηση της γυναικείας παρουσίας πιθανώς ευθύνεται για την απώλεια σημαντικών μαρτυριών, γραπτών και προφορικών, ιδίως στις περιπτώσεις των λιγότερο επιφανών. Παρ' όλα αυτά παραμένουν, ως αντιστάθμισμα, τα κείμενα των γυναικών αρχαιολόγων, είτε αμιγώς επιστημονικά είτε ευρύτερου ενδιαφέροντος, πρόσφορα σε προσεκτική και εναργή ανάγνωση και τελικά σε ανίχνευση (υπο)κειμένων, υπαινιγμών ή ακόμη και άρρητων σκέψεων. Προς αξιοποίηση προσφέρονται και όσα έχουν γραφεί σχετικά με τις ίδιες τις γράφουσες. Με αυτόν τον τρόπο τα παραδεδομένα (υπο)κείμενα μπορούν να αποτελέσουν έναυσμα για (μετα)κείμενα σύγχρονης πρόσληψης. Η ανακοίνωση αυτή επιχειρεί μια τέτοια ενδεικτική ανάγνωση με αναφορά σε Ελληνίδες και ξένες αρχαιολόγους του 20ού αιώνα.

ΑΘΗΝΑ ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ
ΣΚΑΠΑΝΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩ ΕΡΓΩ:
ΑΝΑΔΙΦΗΣΗ ΣΕ ΑΡΧΕΙΑΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ

Αντικείμενο της παρούσας ανακοίνωσης είναι η ανασύνθεση, μέσα από αρχειακά τεκμήρια, της ανασκαφικής διαδρομής των πρώτων Ελληνίδων αρχαιολόγων που ήδη από τις αρχές του 20ού αιώνα αρχίζουν να αφήνουν το δικό τους διακριτό στίγμα στη λειτουργία της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας.

Ακολουθώντας τα πρώτα βήματα της Σέμνης Παπασυρίδη, της Ειρήνης Βαρούχα και της Ιωάννας Κωνσταντίνου, όπως αυτά αποτυπώνονται στην διοικητική αλληλογραφία, θα επιχειρηθεί η ανάδειξη της ανασκαφικής τους δράσης. Η Σ. Παπασυρίδη εισάγεται, μετά από επιτυχή διαγωνιστική δοκιμασία στην Αρχαιολογική Υπηρεσία και τοποθετείται το 1921 στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Κατά τα πρώτα χρόνια της σταδιοδρομίας της διενεργεί ή επιβλέπει σωστικές ανασκαφές στην Ελευσίνα, στη Σπεία, στην Αίγινα και κυρίως στο Άργος διαγράφοντας μία λαμπρή πορεία στο ανασκαφικό πεδίο, που αποτυπώνεται και στις δημοσιεύσεις της.

Λίγους μήνες μετά την Παπασυρίδη θα διαβεί το κατώφλι της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και η παριανή Ε. Βαρούχα, η οποία θα συνδέσει την υπηρεσιακή της σταδιοδρομία με το Νομισματικό Μουσείο. Συγχρόνως θα διενεργήσει κατά τους καλοκαιρινούς μήνες και κάποιες ανασκαφές επείγοντος χαρακτήρα στη γενέτειρά της.

Η Ιωάννα Κωνσταντίνου διορίζεται το 1928 στην Αρχαιολογική Υπηρεσία, όπου και θα παραμείνει μέχρι το 1964. Κατά τη θητεία της ως επιμελήτρια και Έφορος αρχαιοτήτων στην Αττική, στη Σπάρτη, στην Εύβοια και στους Δελφούς, διενήργησε σημαντικές ανασκαφές, ορισμένες εκ των οποίων και για λογαριασμό της Αρχαιολογικής Εταιρείας.

Από την εξέταση των αρχαιακών τεκμηρίων προκύπτει αβίαστα η ευρυμάθεια αλλά και η βαθιά επιστημονική και διοικητική κατάρτιση των πρώτων Ελληνίδων αρχαιολόγων, που υπερπηδώντας πλήθος εμποδίων κατόρθωσαν να διακριθούν και να αναγνωρισθούν σε ένα μέχρι τότε ανδροκρατούμενο επάγγελμα.

ΣΟΦΙΑ ΦΡΑΓΚΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΣΕΜΝΗ ΠΑΠΑΣΠΥΡΙΔΗ-ΚΑΡΟΥΖΟΥ
ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
ΤΟΝ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟ. Η ΡΗΤΟΡΙΚΗ
ΤΗΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΙΤΗΜΑ ΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΤΗΤΑ

Στη διάρκεια του Μεσοπολέμου ανιχνεύονται δύο κυρίαρχες τάσεις στην εκθεσιακή πρακτική των μουσείων με ελληνορωμαϊκές αρχαιότητες. Η παλαιότερη εμφορείται από το βινκελμάνειο πρότυπο της ιστορικοτεχνικής προσέγγισης για το έργο τέχνης και η νεότερη έχει στον πυρήνα της το θετικιστικό μοντέλο ταξινόμησης των αντικειμένων. Η συνύπαρξη των δύο -φαινομενικά- αντίθετων προσεγγίσεων καθώς και των φορέων εκφοράς τους δεν είναι αρμονική. Απεναντίας, το συναπάντημά τους αποτελεί αφορμή για την ανάδυση αντιπαραθέσεων, που έχουν στο επίκεντρό τους τη συζήτηση για την αισθητική εμπειρία και το αίτημα για επιστημονικότητα.

Η διαδικασία της προσωρινής επανέκθεσης, που έλαβε χώρα στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο κατά το Μεσοπόλεμο αποτέλεσε ένα δυναμικό πεδίο συνάντησης των δύο αυτών προσεγγίσεων. Μέσα από τις αρχαιακές πηγές, που συμβουλευτήκαμε, παρακολουθούμε και συζητάμε τη «διαμάχη» που λαμβάνει χώρα σχετικά με τη βέλτιστη εκθεσιακή πρακτική, δίνοντας έμφαση στη θέση και στη στάση της Σέμνης Παπασπυρίδη-Καρούζου, της πρώτης γυναίκας αρχαιολόγου με αρμοδιότητα την έκθεση της συλλογής των αγγείων και της μικροτεχνίας του μεγαλύτερου μουσείου της ελληνικής επικράτειας.

ΜΑΡΙΑ ΧΙΔΙΡΟΓΛΟΥ

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ
ΤΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Το Φωτογραφικό Αρχείο του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου περιλαμβάνει αρχείο γυάλινων φωτογραφικών πλακών, με φωτογραφικές λήψεις τοπίων, μνημείων, ανασκαφών και σχεδίων, αρχείο ασπρόμαυρων και έγχρωμων αρνητικών, έγχρωμων διαφανειών και εκτυπωμένων φωτογραφιών, στα οποία αποτυπώνονται αρχαία που φυλάσσονται στο Μουσείο, καθώς και στιγμιότυπα από την ιστορία του. Στην ανακοίνωση θα παρουσιαστούν και θα σχολιασθούν αρχειακές φωτογραφίες από το έργο των αρχαιολόγων Σέμνη Παπασπυρίδη Καρούζου και Ιωάννα Κωνσταντίνου.

Η Σέμνη Παπασπυρίδη Καρούζου (1897-1994) διορίστηκε ως Επιμελήτρια Αρχαιοτήτων στην Αρχαιολογική Υπηρεσία το 1921 και υπηρέτησε στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο το ίδιο έτος, καθώς και το 1924. Μετατέθηκε στο Μουσείο ως Έφορος Αγγείων και Μικροτεχνίας το 1932. Σημαντικές για την ιστορία του Μουσείου είναι οι ψηφιοποιημένες αναλογικές ασπρόμαυρες φωτογραφίες και αρνητικά του Φωτογραφικού Αρχείου που εικονίζουν στάδια των εργασιών συσκευασίας και κατάκωσης αρχαίων του Μουσείου κατά την έναρξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, έργο στο οποίο πρωτοστάτησε η Σέμνη Παπασπυρίδη Καρούζου. Επιλεγμένες εικόνες από αυτό το αρχειακό υλικό θα παρουσιαστούν στην ανακοίνωση.

Η Ιωάννα Κωνσταντίνου (1907-1989) υπηρέτησε ως Επιμελήτρια και Έφορος Αρχαιοτήτων σε πολλές θέσεις, μεταξύ των οποίων και στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Θα παρουσιαστούν και θα σχολιαστούν φωτογραφίες που σχετίζονται με το πολύπλευρο έργο της, καθώς και με το αρχαιολογικό υλικό των μελετών της.

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ ΠΑΠΟΥΛΑΚΟΥ

ΒΕΝΕΤΙΑ ΚΩΤΤΑ,
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΛΟΓΟΥ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΡΟΠΗ
ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ

Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιαστεί μέσα από τα τεκμήρια του Ιστορικού Αρχείου Αρχαιοτήτων και Αναστυλώσεων η ζωή και η δράση της πρώτης γυναίκας βυζαντινολόγου. Η Βενετία Κώττα υπήρξε μια εκ των ελαχίστων μέχρι τη μεταπολεμική εποχή γυναικών που εισήλθαν στο αρχαιολογικό επάγγελμα και βοήθησαν με τις γνώσεις τους στην ανανέωση της αρχαιολογικής επιστήμης στην Ελλάδα.

Γεννήθηκε στην Αμισό του Πόντου (1897 ή 1901 - 1945). Φοίτησε στα Πανεπιστήμια Αθηνών (1919 - 1921) και Παρισίου (Σορβόνη 1921 - 1929) όπου και της απονεμήθηκε ο τίτλος Doctorat ès Lettres, ειδικός τίτλος που αποδίδεται σε ξένους πολίτες πλην των Γάλλων μόνο κατόπιν υψηλών επιδόσεων, με ειδικότητα στη Βυζαντινολογία και τις Μεσαιωνικές Σπουδές.

Η πορεία της Βενετίας Κώττα διαγράφεται με μια σειρά από πρωτιές, πρώτη Ελληνίδα Βυζαντινολόγος, πρώτη γυναίκα για τη διεκδίκηση θέσης Υφηγεσίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (1933).

Υπηρέτησε επί σειρά ετών ως έκτακτη επιμελήτρια στο Βυζαντινό Μουσείο και τον Ιανουάριο του 1943 διορίστηκε, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.Δ. 1521/1942, ως επιμελήτρια της Συλλογής Υφασμάτων και Μικροτεχνίας του Βυζαντινού Μουσείου. Δημοσίευσε πλήθος άρθρων και μελετών ενώ υπήρξε και δραστήριο μέλος Σωματείων και γυναικείων Συλλόγων.

Συνέβαλε έτσι αποφασιστικά μαζί με μια σειρά άλλων πρωτοπόρων γυναικών επιστημόνων στην ανατροπή των παραδοσιακών στερεοτύπων αλλά και στη χάραξη νέων δρόμων για την πορεία των γυναικών στην χώρα μας.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΦΛΩΡΟΥ

“ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΑΚΡΟΚΕΡΑΜΑ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΑΛΛΕΣ”.
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΑΝΝΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΙ
ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Στην παρούσα εισήγηση επιχειρείται η σκιαγράφηση της Άννας Αποστολάκι, μιας εν πολλοίς ξεχασμένης γυναικείας μορφής, εκ των πρώτων Ελληνίδων φοιτητριών και πρώτης γυναίκας διευθύντριας δημόσιου μουσείου στην Ελλάδα, του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης από το 1935 έως και το 1954. Η εστίαση βασίζεται σε πρωτογενή έρευνα του προσωπικού αρχείου της Αποστολάκι στο Μουσείο Μπενάκη, καθώς και στα αρχεία της Διεύθυνσης Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων, του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας κ.ά.

Μέσα από τη μελέτη των αρχειακών τεκμηρίων ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στις δυσκολίες του επαγγελματικού βίου της που “άνθισε” δύσκολα μέσα στο αμιγώς ανδροκρατούμενο περιβάλλον του καιρού και του τόπου της. Ευρύτερα δε θα επιχειρηθεί η ώσμωση του προσώπου της σε μια αξεδιάλυτη πλούσια συλλογικότητα που απλώνεται σε επάλληλους ομόκεντρους κύκλους: τους κύκλους των γυναικών, των γυναικών επιστημόνων, των Ελληνίδων γυναικών αρχαιολόγων και λαογράφων και εν γένει των πλασμάτων που ζουν συνειδητά τη ζωή τους σε συνθήκες που τα ίδια δεν επέλεξαν.

ΜΑΡΙΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ

Η ΕΥΑ PALMER- ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ
ΣΤΙΣ ΠΑΡΥΦΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

Προερχόμενη από μια αμερικανική οικογένεια με υψηλό οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό κύρος, η Εύα φτάνει στην Ευρώπη με στόχο την γνωριμία της με έναν διαφορετικό πολιτισμό από εκείνον της γενέτειρας της. Σταδιακά η επίσκεψη αυτή μετατρέπεται σε ένα διονυσιακό ταξίδι, έως ότου μέσα από την γνωριμία της με το ζεύγος Raymond και Πηνελόπης Duncan φτάνει στην Ελλάδα.

Η φιλοσοφία του Raymond στηρίζεται στην ελληνική αρχαιότητα και στον εναλλακτικό τρόπο ζωής. Στο ίδιο μήκος κύματος και η αδελφή του, Ισιδώρα, πρεσβεύει ότι η τέχνη πρέπει να προσανατολιστεί περισσότερο στα αρχαιοελληνικά πρότυπα, στην ελευθερία δηλαδή αλλά και στην φυσικότητα. Στις ιδέες αυτές μνείται σταδιακά η Εύα.

Ο γάμος της με τον Άγγελο Σικελιανό το 1907 την εμπνέει ακόμη περισσότερο, θεωρώντας ότι μέσω της λογοτεχνικής του ιδιοφυίας συνδέεται απευθείας με ένα άχρονο αρχαίο παρελθόν. Σταδιακά, και με κεντρικό σταθμό την οργάνωση και πραγματοποίηση των Δελφικών Εορτών, η Εύα καθίσταται ο κεντρικός άξονας σε μια σειρά εκδηλώσεων που προσπαθούν σε όρους «πραγματικότητας» να αναβιώσουν την ελληνική αρχαιότητα. Μέσα από την μελέτη της αρχαιότητας, η οποία δεν γίνεται με κάποιον ακαδημαϊκό τρόπο αλλά ακολουθεί περισσότερο το ένστικτο, η Εύα έρχεται σε επαφή και σε αρκετές περιπτώσεις, με ανθρώπους που είτε όπως η ίδια κινήθηκαν στις παρυφές της αρχαιολογίας και μετουσίωσαν την αγάπη τους αυτή σε κάτι υπαρκτό, όπως ο Αντώνης Μπενάκης, είτε με αρχαιολόγους που η αγάπη τους για την ελληνική αρχαιότητα μετατράπηκε σε επάγγελμα.

Στο πλούσιο σε εμπειρίες και προτάσεις ευρωπαϊκό και ελληνικό Μεσοπόλεμο η απουσία επιστημονικότητας από το έργο της Εύας το καθιστά αφενός ευάλωτο στην κριτική αλλά ταυτόχρονα δημιουργεί θαυμασμό για την τόλμη που δείχνει, αφού παρουσιάζει με τρόπο ρητό και από την επαφή με την ελληνικότητα.

KATHARINA BRANDT – KATJA SPORN

GERMAN WOMEN IN GREEK
ARCHAEOLOGY UNTIL
THE 2nd WORLD WAR

Taking into account the legal and social developments of the time, this lecture deals with the contributions of German women to Greek Archaeology until the 2nd World War. In addition to the mere personality of women interested in Greek antiquity, external factors determined the extent to which women could contribute to Greek archaeology: On the one hand the universities and professors who had to grant women admission to universities and support their further qualifications, on the other hand the attitude of the Zentraldirektion of the German Archaeological Institute in Berlin. Once in Greece, the young women relied on the support of the Athens department of the DAI to pursue their studies. This paper seeks to re-trace the footsteps of those women who set out on that rocky road and to understand the extent and general context of the support they received. The most renowned German female archaeologist active in Greek Archaeology at the time, was surely Margarete Bieber. However, she was not the only one. In addition to the archaeologists, we also discuss those women - mostly wives and daughters of well-known male archaeologists - who, in the background, contributed to various fields, e.g. as illustrators, photographers and conservators.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΚΑΝΚΕΛΕΙΤ

Η ELISABETH JASTROW
ΚΑΙ Η BERTA SEGALL ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Στη διάλεξή μου θα σας γνωρίσω δύο γυναίκες αρχαιολόγους γερμανοεβραϊκής καταγωγής που δραστηριοποιήθηκαν επιστημονικά στην Ελλάδα πριν από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Πρόκειται για την Elisabeth Jastrow (1890-1981) και την Berta Segall (1902-1976). Και οι δύο αρχαιολόγοι κατάγονταν από εύπορες οικογένειες που τους επέτρεψαν να σπουδάσουν στα πιο φημισμένα πανεπιστήμια και με τους πιο διάσημους καθηγητές στη Γερμανία και την Αυστρία. Μέχρι την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία το 1933, όλες οι πόρτες και οι δρόμοι έμοιαζαν να είναι ανοικτοί και για τις δύο γυναίκες, ακόμη και επαγγελματικά. Ωστόσο, η ρατσιστική πολιτική των εθνικοσοσιαλιστών τους έφερε γρήγορα σε μια κατάσταση όπου βρίσκονταν για πολλά χρόνια υπό διωγμό και έπρεπε να παλέψουν για την επιβίωσή τους. Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης υποστηρίχθηκαν, μεταξύ άλλων, από το προσωπικό του DAI, αλλά και από Έλληνες φίλους και συναδέλφους τους, γεγονός που θα παρουσιάσω στη διάλεξή μου. Φαίνεται ότι μάλλον δεν υπήρχαν κοινά σημεία επαφής των δύο αρχαιολόγων, κάτι που ίσως οφείλεται στη διαφορά ηλικίας. Κοινό χαρακτηριστικό τους, ωστόσο, ήταν ο ενθουσιασμός τους για την τέχνη και τον πολιτισμό της αρχαίας Ελλάδας. Η σύγχρονη Ελλάδα φαίνεται επίσης να τους είχε γοητεύσει. Άγνωστα μέχρι πρόσφατα έγγραφα από αρχαία διάσπαρτα σε όλο τον κόσμο παρέχουν πληροφορίες για τη σχέση τους με τη χώρα και τους ανθρώπους της. Ρίχνουν επίσης φως σε φιλίες και συνεργασίες που αναπτύχθηκαν στην Αθήνα.

ΚΑΚΙΣΣΙΣ ΑΜΑΛΙΑ

WINIFRED LAMB AT THE BRITISH
SCHOOL AT ATHENS:
THE IMPRINT OF BRITISH WOMEN
IN GREEK ARCHAEOLOGY

Winifred Lamb's liberal upbringing, especially her mother's influence as an activist for women's education and women's suffrage, set her up to be one of the trailblazing British women studying Greek Archaeology in the 1920s until her death in 1963. While working military intelligence during the First World War, she met John Beazley who encouraged her research in Greek archaeology which would become her passion. Her papers at the British School at Athens, especially her numerous personal photo albums, not only reflect her independent, adventurous and curious personality, but they show her network of international colleagues, especially the women she collaborated with on her excavations, more personal moments with friends and her embracing of Greek culture.

CATHERINE MORGAN

FROM MACEDONIA TO ITHACA:
THE WORK OF SYLVIA BENTON
IN GREECE OF THE 1930S

While best known for her pioneering excavations at Aetos and Polis on Ithaca, Sylvia Benton's activities in Greece as documented in the Archives of the BSA and the ΔΔΕΑΜ also display a significant interest in the Greek landscape ancient and modern. In this paper I trace the development of this interest through comparison of three sets of records: Benton's travel diaries from her early years at the BSA; documents concerning Walter Heurtley's excavations of Macedonian sites identified by the British Salonica Force during World War I, on which she received her formal training in excavation; and the records of her work in the Ionian islands both independently and for the Rennell Rodd expedition on Ithaca. A clear line of development can be traced, with an unresolved tension between Benton's personal interests and agendas and the academic priorities of the senior staff of the BSA.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

Κεντρικό κτήριο
Αγίων Ασωμάτων 11, 105 53 Αθήνα
Τηλ.: 210 3358000 • e-mail: ddeam@culture.gr

Κτήριο Ιστορικού Αρχείου Αρχαιοτήτων και Ανασκηλώσεων
Ψαρομηλιγκού 22, 105 53 Αθήνα
Τηλ.: 210 3234819 • e-mail: tmiaa.ddeam@culture.gr

